

II Ogólnopolska Debata **Nasza planeta – nasza wspólna przyszłość**

PODSUMOWANIE DEBATY

W dniu 12 grudnia 2025 r. odbyła się **II Ogólnopolska Debata pt. „Nasza planeta – nasza wspólna przyszłość”** połączona z konferencją naukową, którą zorganizowała Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Druga edycja wydarzenia została połączona z prezentacją założeń Programu przebudowy rolnictwa w kierunku zmian strukturalnych i zasad zrównoważonego rozwoju, który jest rezultatem projektu realizowanego pod tym samym tytułem ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”.

Zainteresowanie udziałem przekroczyło nasze oczekiwania, jednakże w dniu wydarzenia w debacie udział wzięło ponad 250 osób, wśród których byli m.in. naukowcy, przedstawiciele sektora rolniczego, przedstawiciele organizacji pozarządowych, politycy, samorządowcy oraz studenci.

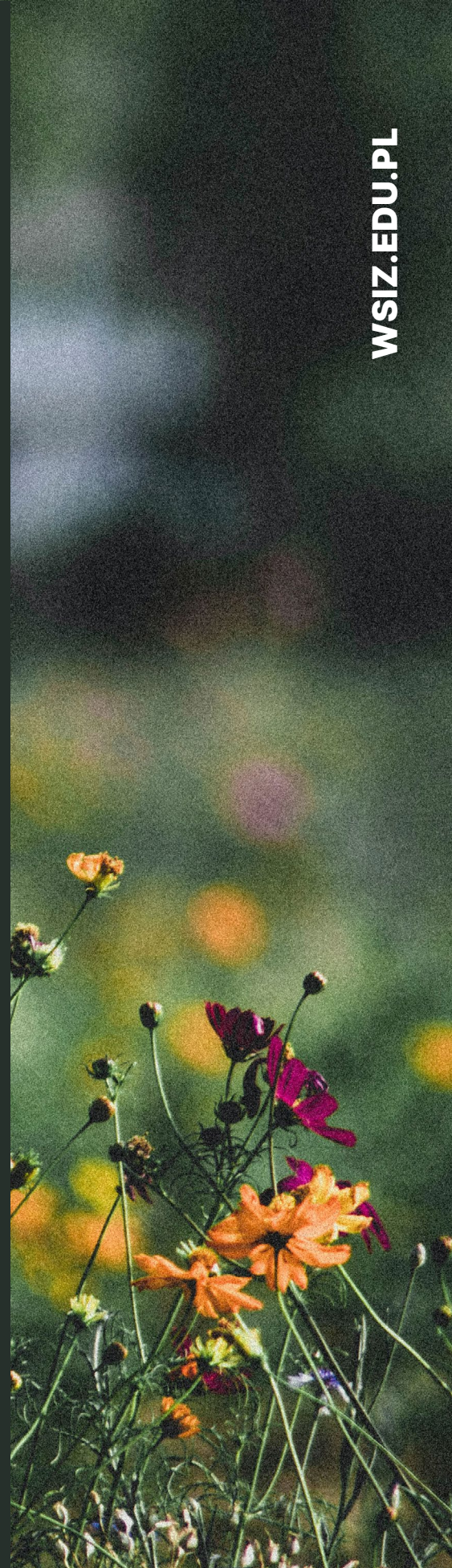
W tegorocznej edycji rozszerzono wymiar naukowy o sesję posterową, w której studenci, młodzi pracownicy nauki i doświadczeni badacze reprezentujący 15 ośrodków akademickich podjęli się prezentacji wyników badań w obszarze zrównoważonego rozwoju. W ramach sesji posterowej zaprezentowano 43 tematy.

Na ratunek dla planety
jeszcze nie jest za późno,
**ale nie możemy
dłużej zwlekać!**

WSIZ.EDU.PL

**WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA**
z siedzibą w Rzeszowie

II Ogólnopolska Debata **Nasza planeta – nasza wspólna przyszłość**

II EDYCJA DEBATY

Wydarzenie było istotnym elementem realizacji **Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania na lata 2025-2029**. Od kilku lat szczególną uwagę poświęcamy tematyce transformacji systemu produkcji żywności i tematów zależnych. Jesteśmy też tam, gdzie toczą się ważne dyskusje na tematy, które dotyczą problematyki zagadnień wokół szeroko rozumianej zielonej transformacji i toczących się zmian wobec wyzwań cywilizacyjnych. Sami wychodzimy z inicjatywą organizacji wydarzeń upowszechniających ideę troski o planetę, kierowanych do szerokiego grona odbiorców – naukowców, pracowników, studentów i młodzieży szkół średnich. Ważnym obszarem działań jest również aktywność ekspercka i popularyzacja wiedzy.

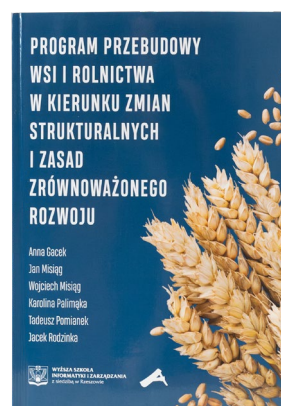

PEŁNE NAGRANIE DEBATY

MONOGRAFIA

Każdy z etapów badań związanych z tematyką rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich został kompleksowo opracowany w poszczególnych monografiach. Zwieńczeniem tych prac jest zaprezentowana podczas wydarzenia monografia z kompleksowym programem przebudowy wsi i rolnictwa.

Monografia pod tytułem „**Program przebudowy wsi i rolnictwa w kierunku zmian strukturalnych i zasad zrównoważonego rozwoju**” jest rezultatem prac zespołu realizującego projekt pod tą samą nazwą. Książka ta to zbiór konkretnych działań proponowanych w ramach programu przebudowy wsi i rolnictwa.

DBAJĄC O PLANETĘ, DBASZ O SVOJĄ PRZYSZŁOŚĆ

Jednakże, nasze działania koncentrują się nie tylko na kwestiach systemowych. Jesteśmy świadomi, że kluczem do zmian jest odpowiednio prowadzona edukacja. Dlatego z inicjatywy prof. Tadeusza Pomianka powstała (w pełni sfinansowana przez Uczelnię) książka „**Dbając o planetę, dbasz o swoją przyszłość**”, w której kilkunastu autorów reprezentujących różne jednostki naukowe przedstawia wskazówki, które może podjąć każdy z nas, aby zadbać o zdrowie i przyszłość swoją i swoich najbliższych w duchu idei „działaj lokalnie, myśl globalnie”.

SESJA I

JAK ZMIEŃIĆ SYSTEM PRODUKCJI I KONSUMPCJI ŻYWNOSCI, ABY SŁUŻYŁ CZŁOWIEKOWI I SZANOWAŁ PRZYRODĘ?

Opiekun merytoryczny panelu:

dr hab. inż. Tadeusz Pomianek, prof. WSiIZ – Prezydent Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie

Moderatorka:

mgr Ewa Nowak-Koprowicz – Kierowniczka EUROPE DIRECT Rzeszów, Z-ca Dyrektora Biura Zrównoważonego Rozwoju ds. upowszechniania wiedzy i rozwoju partnerstw na rzecz zrównoważonego rozwoju

Paneliści:

- **prof. dr hab. Małgorzata Bzowska-Bakalarz**, profesor nauk rolniczych, doktor habilitowany w zakresie inżynierii rolniczej,
- **dr hab. Paulina Kramarz, prof. UJ**, Instytut Nauk o Środowisku Wydziału Biologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Rada Klimatyczna UJ, członkini Państwowej Rady Ochrony Przyrody,
- **Mateusz Ciasnocha**, członek Rady Doradczej do Europejskiej Misji Glebowej, Komisja Europejska,
- **dr Joanna Erbel**, socjolożka, ekspertka do spraw budowania miejskiej odporności, członkini Zarządu PLZ Spółdzielni, dyrektorka ds. protopii w CoopTech Hub, przewodnicząca Rady Nadzorczej Spółdzielni MOST,
- **Katarzyna Wągrowa**, edukatorka, mówczyni, twórczyni internetowa i mentorka; koordynatorka i współzałożycielka kierunku ESG Management na Collegium Da Vinci w Poznaniu; ekspertka od gospodarki cyrkularnej i środowiskowej odpowiedzialności producenta; ekspertka inicjatywy UNEP-GRID Climate Leadership; założycielka podcastu „Nasze Klimaty”,
- **Małgorzata Gołota**, dziennikarka współpracująca m. in. z TOK FM.

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

**Jak zmienić system produkcji i konsumpcji żywności,
aby służył człowiekowi i szanował przyrodę?**

dr hab. inż. Tadeusz Pomianek, prof. WSiIZ

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

Na wstępie prof. Tadeusz Pomianek wykazał, że koncentrowanie się UE na osiągnięciu do 2050 roku neutralności klimatycznej nie ma istotnego wpływu na wielkość globalnej emisji gazów cieplarnianych, nie jest też wystarczające, żeby rozwiązać kluczowe zagrożenia cywilizacyjne a może pozbawić gospodarkę UE konkurencyjności, dlatego rokowania są zdecydowanie lepsze, jeśli **obok intensywnego rozwoju energii odnawialnej równie mocno postawimy na troskę o zdrowie**. Wówczas pojawi się szansa na tanią energię – warunek konkurencyjności UE – a jednocześnie nastąpi redukcja emisji gazów cieplarnianych. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa jest nierozdzielnie związana z powstrzymaniem dewastacji naszej planety i koniecznością ochrony środowiska naturalnego.

Następnie omówiono, jak negatywny wpływ na nasze zdrowie oraz stan środowiska naturalnego ma dominujący, przemysłowy system produkcji i konsumpcji żywności. Wykazano destrukcyjną rolę upraw monokulturowych oraz ferm przemysłowych. Są one głównym źródłem surowca przetwórstwa żywności. Z uwagi na stosowanie nawozów sztucznych oraz pestycydów w uprawach monokulturowych rośliny są ubogie w ważne dla zdrowia składniki odżywcze. Z kolei, w fermach przemysłowych stosuje się na dużą skalę antybiotyki i hormony wzrostu, a ich pozostałości w mięsie źle wpływają na nasze zdrowie. Następnie proces przetwórstwa, jak i opakowania z tworzyw sztucznych zwiększają zawartość substancji chemicznych w żywności.

Niestety, żywność wysokoprzetworzona dominuje w diecie, szczególnie mieszkańców państw zachodnich, wśród mieszkańców Polski jej udział przekracza 70%. Rezultatem jest coraz gorszy stan zdrowia społeczeństwa, a szczególnie dzieci. Powyższe powoduje ciągły wzrost wydatków na ochronę zdrowia, które w Polsce w 2025 roku przekroczą kwotę 300 mld zł, co oznacza dwukrotny wzrost w ciągu 4 lat przy inflacji około 42%. Amerykanie – liderzy przemysłowego systemu produkcji i konsumpcji żywności – na opiekę zdrowotną wydają prawie 5 bln USD, czyli 40% światowych wydatków przy 4,5% udziale w populacji. Oznacza to również, że na ochronę zdrowia przeznaczają się 3,7 razy więcej środków niż na żywność. Tymczasem w krajach stosujących dietę śródziemnomorską wydatki na ochronę zdrowia są zbliżone do tych ponoszonych na żywność.

Niestety w rachunku ekonomicznym nie uwzględnia się tzw. kosztów ukrytych. Są one szokująco wysokie i w przypadku produkcji mięsa, zwykle systemem przemysłowym, sięgają 14 bln USD rocznie (w Polsce 229 mld USD). Przy czym wydatki na żywność wynoszą odpowiednio: 11,5 bln USD oraz 62 mld USD. W przeliczeniu na 1 kg mięsa wynoszą z tytułu:

- emisji gazów cieplarnianych – o 9,6 zł,
- obniżenia bioróżnorodności i zniszczenia środowiska naturalnego – o 18,7 zł,
- utraty zdrowia – o 83 zł,
- degradacji gleby – o 53,4 zł.

Natomiast w przypadku mięsa ekologicznego tylko 9,6 zł z powodu emisji gazów cieplarnianych. Wykazano, że eksport mięsa z chowu klatkowego to ekonomiczny absurd! Powyższe dowodzi, jak pilna i konieczna jest transformacja systemu produkcji i konsumpcji żywności. Nowy system powinien być w symbiozie z przyrodą, oparty na jej znajomości a nie barbarzyńskiej eksploatacji.

Następnie prof. T. Pomianek przedstawił kierunki transformacji systemu żywnościowego w Polsce, wykazując, że **obniżenie konsumpcji mięsa** z 75 do 25 kg na osobę rocznie – czyli do poziomu zalecanego przez WHO – oraz **rezygnacja z eksportu mięsa z ferm przemysłowych** uruchomi pozytywny mechanizm przyczynowo – skutkowy. Dzięki temu:

- odzyskamy nawet 8 milionów hektarów gruntów rolnych, które można przeznaczyć na produkcję białka roślinnego i innych produktów żywnościowych korzystnych dla człowieka i mniej obciążających środowisko, a także na chów zwierząt na wolnym wybiegu,
- zaoszczędzimy więcej niż 30 mld t wody rocznie, co przy postępującej suszy ma kluczowe znaczenie,
- gwałtownie spadnie zużycie chemicznych środków produkcji, co uruchomi proces odbudowy środowiska i poprawy zdrowia społeczeństwa.

Proces transformacji należy rozpocząć od budowy w miastach sieci eko-bazarów oraz systemu zaopatrzenia w zdrową, nieprzetworzoną żywność przedszkoli, szkół i szpitali. W ten sposób stworzymy rynek dla ekologicznych gospodarstw rolnych. Wzorem powinna być dla nas Austria, w której aż 27% gruntów rolnych to gospodarstwa ekologiczne. W Polsce zaledwie 3,5%. Tam też ceny żywności ekologicznej są zazwyczaj wyższe o 10 do 40% od konwencjonalnej, w Polsce o 140–450%!

W podsumowaniu omówiono konieczne zmiany w polityce rolnej UE, w tym też Polski. Podkreślono, że najwyższa pora, żeby władze Polski i UE zauważyły silną zależność między stanem środowiska, systemem gospodarczym i naszym zdrowiem, uznając konieczne zmiany za priorytet. **Jeśli zdrowie stanie się głównym celem transformacji, pojawi się realna szansa na zjednoczenie sił i woli.** To też szansa na większą spójność UE rozszarpywanej przez populizm i nacjonalizm, zaś od strony politycznej to może być wręcz żyła złota.

PODSUMOWANIE DEBATY MIĘDZY UCZESTNIKAMI PANELU I:

Otwierając dyskusję profesor M. Bzowska-Bakalarz przybliżyła znaczenie gleby dla produkcji żywności, podkreślając że **dbanie o glebę wymaga ogromnej wiedzy**, a często nadal występujące przekonanie, że samo dostarczenie mikro- i makroelementów, czyli nawozów zapewni wydajną i żyzną glebę jest błędne.

Odnosząc się do roli bioróżnorodności dla produkcji i konsumpcji żywności profesor P. Kramarz wskazała na **znaczenie podejścia interdyscyplinarnego, potrzebę powrotu do natury oraz konieczność znajomości historii rolnictwa, w tym dawnych „innovacji” takich jak m.in. trójpółowka.** Ponadto, omawiając regułę 10% w ekosystemach – która mówi, że zaledwie 10% energii jest przekazywane z jednego poziomu troficznego na następny, a 90% energii jest tracone na procesy metaboliczne, ciepło, niezjedzoną biomasę – przypominała o gigantycznym problemie, który rodzi się z nadmiernego chowu zwierząt i nadmiernej konsumpcji mięsa.

Z kolei M. Ciasnocha przedstawił, wspierane również przez niego, **ambicje i działania Unii Europejskiej odnośnie powrotu do zdrowej gleby, czyli doprowadzenia za pośrednictwem programu Horyzont Europa i Misji Glebowej** do sytuacji, w której – w perspektywie do 2050 roku – każdy skrawek gleby w UE jest zdrowy. Rolnik podzielił się również swoimi doświadczeniami dotyczącymi wdrażania praktyk rolnictwa regeneratywnego i transformacji współprowadzonego rodzinnego gospodarstwa rolnego na terenie Żuław Wiślanych, które to obecnie jest częścią Krajowej Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych.

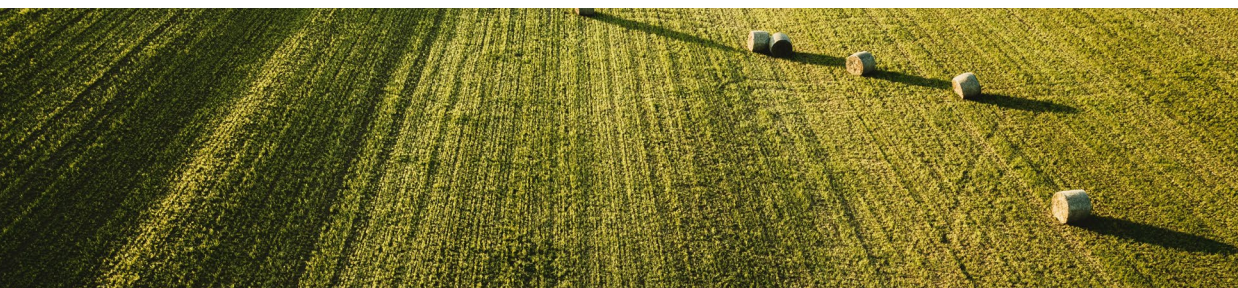
Odpowiadając na pytanie publiczności czy mieszkańcy miast mają wpływ na zmianę systemu produkcji i konsumpcji żywności dr J. Erbel podzieliła się swoimi doświadczeniami w obszarze spółdzielczości, współprowadzenia farmy miejskiej w Warszawie oraz utworzonej w czerwcu 2025 r. Koalicji na rzecz Suwerenności Żywnościowej, tj. porozumienia instytucji publicznych, organizacji społecznych, środowisk eksperckich, producentów rolnych i aktywistów, których łączy wspólna wizja transformacji systemu żywnościowego w Polsce. Równocześnie panelistka **zachęcała zebranych uczestników do zajmowania się tymi obszarami, na które mają oni największy wpływ, mogąc dokonać znaczących zmian.**

Prezentując spojrzenie edukatorki, twórczyni internetowej na transformację systemu produkcji i konsumpcji żywności K. Wągrowska podkreśliła **znaczenie wspólnych wartości w komunikacji z odbiorcami, za przykład takiej wartości bliskiej wielu osobom uznając „zdrowie”.** I tak, poruszając m.in. temat „zdrowej gleby”, zdaniem panelistki, jesteśmy w stanie z większą łatwością wywołać u konsumentów refleksje na temat kupowanych przez nich produktów spożywczych, gleby na jakiej rośły (czy w ogóle rośły na glebie), kraju czy regionu pochodzenia, bezpieczeństwa miejsca uprawy itd. Ponadto K. Wągrowska odniosła się również do zagrożenia jakim są wszechobecność plastikowych opakowań produktów spożywczych i mikroplastiku w żywności, zachęcając do edukowania poprzez własny przykład.

Zdaniem dziennikarki M. Gołoty dyskutując o skutecznej promocji tzw. zdrowej żywności, produktach pochodzących ze zrównoważonych upraw należy pamiętać o niezwykle ważnym czynniku jakim jest cena. Podkreślała, że **dopóki różnice w cenach wspomnianej zdrowej żywności będą kilkakrotnie wyższe niż ceny innych produktów to na te pierwsze zdecyduje się jedynie wąska grupa konsumentów, świadomych i uprzywilejowanych ekonomicznie.** Ponadto redaktor M. Gołota zachęcała, aby mówienie, myślenie o kosztach, stracie, rezygnacji zastąpić przeniesieniem akcentów na korzyści, szanse na zysk, rozwój i zdrowie.

SESJA I

JAK ZMIENIĆ SYSTEM PRODUKCJI I KONSUMPCJI ŻYWNOSTCI,
ABY SŁUŻYŁ CZŁOWIEKOWI I SZANOWAŁ PRZYRODĘ?

SESJA II

PROGRAM PRZEBUDOWY WSI I ROLNICTWA DLA WYŻSZEJ EFEKTYWNOŚCI I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Opiekun merytoryczny panelu:

dr Wojciech Misiąg, prof. WSiIZ – dyrektor generalny Instytutu Badań i Analiz Finansowych WSiIZ w Rzeszowie

Moderatorka:

dr Katarzyna Kurzępa-Dedo – Katedra Prawa i Polityk Publicznych WSiIZ

Paneliści:

- **dr hab. Agata Jurkowska-Gomułka, prof. WSiIZ**, Katedra Prawa i Polityk Publicznych WSiIZ,
- **dr hab. inż. Jan Krupa, prof. WSiIZ**, Katedra Zarządzania WSiIZ,
- **Wawrzyniec Maziejuk**, gospodarstwo ekologiczne „Figa”,
- **red. Szymon Bujalski**, profil „Dziennikarz dla klimatu”, współpracownik „Gazety Wyborczej”.

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

Program przebudowy wsi i rolnictwa dla wyższej efektywności i zrównoważonego rozwoju

dr Wojciech Misiąg, prof. WSiIZ

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

Przedmiotem wystąpienia prof. W. Misiąga był **program przebudowy wsi i rolnictwa**¹, będący najnowszym efektem prowadzonych od 2020 r. badań nad systemem produkcji żywności i dostosowaniem rolnictwa do wymagań zrównoważonego rozwoju. Program z założenia miał stanowić próbę określenia działań służących eliminacji takich negatywnych zjawisk, jak:

- niska jakość produktów rolnictwa i żywności,
- struktura produkcji niedostosowana do wymogów racjonalnej diety,,
- niska efektywność produkcji rolniczej,
- negatywny wpływ rolnictwa na stan środowiska naturalnego i na zmiany klimatyczne.

Już wstępna analiza problemu wykazała, że **transformacji rolnictwa nie można przeprowadzić bez uwzględnienia w jednym, zintegrowanym programie problemów produkcji żywności i popytu na żywność, jakości życia na obszarach wiejskich, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym**. Oczywiście stało się też, że kluczową rolę w programie odegrać powinny jednostki samorządu terytorialnego.

Strukturę programu tworzą:

a. cztery cele główne:

Dieta zdrowsza dla ludzi i środowiska	zmiana wzorca spożycia: znaczące zmniejszenie konsumpcji mięsa i wzrost udziału produktów roślinnych oraz zapewnienie ekonomicznej dostępności dobrej żywności dla wszystkich
Zrównoważone rolnictwo	podwyższenie efektywności rolnictwa i eliminacja szkodliwych metod produkcji
Atrakcyjna wieś	przekształcenie obszarów wiejskich w atrakcyjne miejsce zamieszkania i pracy
Czyste środowisko	eliminacja negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko

b. 7 obszarów, odpowiadających segmentom gospodarki lub kierunkom interwencji państwa: rolnictwo, produkcja i jakość żywności, obrót produktami rolnictwa i żywnością, klimat i ochrona środowiska, rozwój obszarów wiejskich, finanse publiczne oraz koordynacja – czyli działania związane z organizacją programu;

c. przypisane obszarom cele sektorowe i mierniki ich realizacji;

- d. przypisane każdemu z celów sektorowych działania o różnorodnym charakterze, w tym:
- programy edukacyjne i promocyjne,
 - działania legislacyjne,
 - dotacje dla podmiotów ze sfery rolnictwa i samorządów na obszarach rolniczych,
 - ulgi i wyłączenia podatkowe,
 - działania organizacyjne.

¹ Szczegółowy opis programu zawarto w: A. Gacek, J. Misiąg, W. Misiąg, K. Palimąka, T. Pomianek, J. Rodzinka, „Program przebudowy wsi i rolnictwa w kierunku zmian strukturalnych i zasad zrównoważonego rozwoju”, WSliZ, Rzeszów 2025.

Wszystkie 86 działań programu uporządkować można, według ich celów szczegółowych, w następującą sekwencję, określającą logikę programu:

- formalizacja strategii i programu przebudowy wsi i rolnictwa,
- promocja zasad zrównoważonego rozwoju,
- promocja zdrowia i zdrowego żywienia,
- wyższe wymagania proekologiczne i jakościowe wobec produktów rolnictwa i żywności,
- eliminacja wsparcia gospodarstw „nietowarowych” publicznymi środkami na rolnictwo,
- stabilizacja finansów jednostek samorządu terytorialnego,
- programy pomocowe dla:
 - osób odchodzących z rolnictwa,
 - rolników – na dostosowanie do nowych wymagań,
 - samorządu terytorialnego na obszarach wiejskich – na tworzenie miejsc pracy i infrastrukturę w tym infrastrukturę obrotu produktami rolnictwa,
- ułatwienia dla gospodarstw ekologicznych .

Szacowany koszt realizacji programu wynosi **55 mld zł** w ciągu 5 lat, przy czym największą część tej kwoty pochłoną programy pomocowe.

Powodzenie programu uzależnione jest od zmiany społecznego podejścia do jakości żywienia i konieczności akceptacji ograniczeń wynikających z zasad zrównoważonego rozwoju. Wskazać można wiele potencjalnych zagrożeń tak dla uruchomienia programu, jak i jego realizacji. Odkładanie niezbędnych do podjęcia, lecz społecznie i politycznie niepopularnych działań pozwala uniknąć niechcianych decyzji, jednak nie znosi to konieczności ich podjęcia, a ostatecznie – zwiększa społeczne i finansowe koszty zaniechania.

PODSUMOWANIE DEBATY MIĘDZY UCZESTNIKAMI PANELU II:

Analizując wyzwania stojące przed polską wsią, prof. W. Misiąg odniósł się do reformy dochodów jednostek samorządu terytorialnego mającej wejść w życie w 2025 roku. Wskazał, że choć ograniczenie subwencji było słusznym kierunkiem, to obecny kształt przepisów jest chaotyczny i niejasny, co może pogłębić rozwarstwienie między gminami i pogorszyć punkt wyjściowy do transformacji rolnictwa.

W kontekście dominującego modelu produkcji żywności, profesor J. Krupa zwrócił uwagę na problem upodobnienia gospodarstw konwencjonalnych do zakładów produkcyjnych, w których nadużywa się pestycydów i antybiotyków. Podkreślił on konieczność edukacji oraz podmiotowego traktowania rolnika w dialogu z administracją rządową, zauważając, że **obecnie głos organizacji rolniczych jest często pomijany**. Jako receptę na uzdrowienie systemu wskazał **rozwój infrastruktury lokalnej, skracanie łańcuchów dostaw oraz ustawowe narzucenie procentowego udziału ekologicznej żywności w instytucjach publicznych, takich jak szkoły czy przedszkola**.

Z perspektywy praktyka, W. Maziejuk (gospodarstwo „Figa”) podkreślił, że rolnictwo ekologiczne jest pełnoprawną alternatywą, zdolną wyżywić społeczeństwo, o ile będzie wsparte odpowiednią edukacją i wizją. Wskazał na **sukces oddolnych inicjatyw, takich jak stowarzyszenia producentów, które samodzielnie skracają łańcuchy dostaw i promują wysoką jakość bez czekania na decyzje odgórne**. Zaznaczył również, że transformacja musi uwzględniać lokalną specyfikę i tradycję, zamiast kopiować gotowe rozwiązania z innych krajów.

Kwestię bezpieczeństwa prawnego producentów poruszyła prof. A. Jurkowska-Gomułka, oceniając efektywność tzw. ustawy przewagowej. Wskazała na zatrważająco niską liczbę decyzji wydawanych przez UOKiK, co wynika z braku wystarczających zasobów oraz faktu, że **rolnicy, bojąc się utraty rynków zbytu, akceptują nawet niedozwolone klauzule w kontraktach z dużymi sieciami**. Rozwiązaniem miałyby być powierzenie zadań z zakresu rolnictwa wyspecjalizowanej administracji publicznej, zamiast traktowania ich jako zadań dodatkowych dla obecnych organów.

Dopełnieniem dyskusji były spostrzeżenia redaktora Szymona Bujalskiego dotyczące komunikacji zmian klimatycznych. Stwierdził on, że **dotychczasowy język zagrożeń jest zbyt abstrakcyjny dla społeczeństwa, dlatego należy skupić się na budowaniu lokalnej „wspólnoty**

sprawczości” oraz korzyściach tu i teraz, takich jak zdrowie czy uczciwe ceny. Jako klucz do sukcesu transformacji wskazał propagowanie idei kooperatyw łączących rolników, gminy i konsumentów.

Wśród kluczowych propozycji wynikających z dyskusji należy wymienić:

- edukację rolników i konsumentów na temat korzyści płynących dla zdrowia i dla klimatu z transformacji wsi i rolnictwa w kierunku bardziej zrównoważonym,
- promowanie i wspieranie oddolnych inicjatyw rolników w zakresie zbytu i promocji zrównoważonej żywności, skracania łańcucha dostaw,
- rozwój infrastruktury lokalnej w celu sprzedaży produktów rolnych, uczynienia wsi miejscem atrakcyjnym do życia i prowadzenia opłacanej działalności rolniczej (powstrzymanie odpływu ludności ze wsi do miast),
- utworzenie lub wydzielenie z administracji publicznej instytucji zajmujących się wyłącznie i kompleksowo kwestiami rolnictwa oraz kontroli jakości produkcji, sposobami promocji i zbytu produktów rolnych, wdrażającej istniejące, ale wciąż niewykorzystywane odpowiednio rozwiązania prawne wspierające ekonomiczną sytuację rolników oraz stymulujące ich przedsiębiorczość,
- komunikowanie za pośrednictwem mediów korzyści indywidualnych (jednostkowych) i lokalnych płynących ze zrównoważonego rolnictwa i zrównoważonej żywności, odejście od mówienia o globalnych zagrożeniach klimatycznych i ukazanie tych bardziej lokalnych związanych z degradacją przyrody, zdrowia ludzi i zwierząt,
- budowanie wspólnot, kooperatyw lokalnych, mających realny wpływ na wprowadzanie zmian lokalnych, ale i krajowych w obszarze rolnictwa i produkcji ekologicznej, skracających łańcuchy dostaw zrównoważonej żywności.

Projekt „Program przebudowy rolnictwa w kierunku zmian strukturalnych i zasad zrównoważonego rozwoju” jest realizowany przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie i dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

SESJA II

**BPROGRAM PRZEBUDOWY WSI I ROLNICTWA DLA WYŻSZEJ
EFEKTYWNOŚCI I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

SESJA III

ZDROWE ŚRODOWISKO, ZDROWA ŻYWNOŚĆ, ZDROWY CZŁOWIEK

Opiekun merytoryczny panelu:

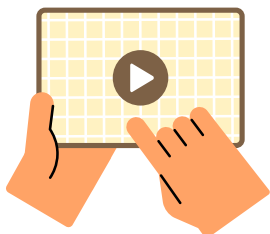
dr hab. inż. Zbigniew M. Karaczun, prof. SGGW – Profesor w Katedrze Ochrony Środowiska i Dendrologii, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, współzałożyciel Climate Action Network Central and Eastern Europe (CAN CEE) i Koalicji Klimatycznej

Moderatorka:

dr n. med. Urszula Binduga – Dyrektor Centrum Edukacji Ekologicznej, Adiunkt w Katedrze Chorób Cywilizacyjnych i Medycyny Regeneracyjnej

Paneliści:

- **dr hab. Anna Winiarska, prof. UP w Lublinie**, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Wydział Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki, Instytut Żywienia Zwierząt i Bramatologii,
- **dr Katarzyna Wolnicka**, dietetyk kliniczna, członkini think tank Żywność dla przyszłości, Instytut Zrównoważonego Żywienia,
- **dr Paulina Sobiesiak-Penszko**, Instytut Strategii Żywnościowych „Grunt”,
- **Paulina Kaczmarek**, dyrektor ds. Zrównoważonego Rozwoju w grupie spółek Danone w Polsce, odpowiedzialna m. in. za realizację wizji „One Planet. One Health”,
- **Patryk Motyka**, dziennikarz i wydawca strony głównej Onetu. Współtwórca projektu „Niech żyje planeta” oraz współautor reportaży multimedialnych o tematyce ekologicznej „Wysychamy” i „Bałtyk”.

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

Zrównoważone rolnictwo – zdrowy człowiek

dr hab. inż. Zbigniew M. Karaczun, prof. SGGW

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

Wystąpienie koncentrowało się na kryzysie współczesnego modelu rolnictwa, który opiera się na ilościowej produkcji przemysłowej kosztem zdrowia ludzi, środowiska oraz stabilności ekonomicznej rolników. Prof. Z. Karaczun wskazał, że choć podstawową funkcją rolnictwa jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, to to współcześnie stawia się przed rolnictwem także inne cele, które powinny być uwzględniane zarówno przez twórców polityki rolnej jak i samych rolników. Dotyczą one zarówno zapewnienia wysokiej jakości produkowanych płodów rolnych, ograniczania negatywnego wpływu produkcji na zasoby przyrodnicze, różnorodność biologiczną i klimat, kultywowania tradycji lokalnych i narodowych jak i rosnącego uzależnienia konsumentów od mody, czy nowych technologii. Wymaga to od rolników wielozadaniowości, znacznie szerszego zaangażowania i głębszej wiedzy niż kilkadziesiąt lat wcześniej. Transformacja ta odbywa się jednak ze zbyt małym lub w ogóle bez wsparcia ze strony władzy publicznej i konsumentów. Ogranicza to poparcie rolników dla zachodzących zmian.

Zmiany są jednak konieczne. Rosnąca wielkość populacji powoduje rosnące zapotrzebowanie na żywność. Tymczasem, **dekada 2011-2020 była okresem najniższego wzrostu produktywności od 70 lat**, co sugeruje wyczerpanie się obecnego modelu opartego na intensyfikacji i przejmowaniu terenów naturalnych.

Wśród najważniejszych wątków zostały omówione:

- **Marnotrawstwo żywności i koszty środowiskowe.** Rocznie marnuje się ponad **1,5 miliarda ton żywności**. Gdyby marnowana żywność była państwem, stanowiłaby drugie po Chinach źródło emisji gazów cieplarnianych. Skuteczne ograniczenie tego marnotrawstwa nie tylko ograniczyłoby więc problem głodu, ale także przyczyniło do powstrzymania zmiany klimatu. Tak wielka ilość jedzenia, które marnujemy świadczy jednoznacznie: **twierdzenie, że zrównoważone metody produkcji żywności – rolnictwo ekologiczne czy regeneratywne – nie wyżywią ludzkości, są fałszywe.**
- **Brak uwzględniania w cenach żywności wszystkich kosztów jej produkcji.** Globalne, ukryte koszty jej produkcji (zła dieta, wpływ na środowisko) szacuje się na **12 bilionów dolarów rocznie**, co odpowiada 15-letniemu PKB Polski. W Holandii wykazano, że każde 1 euro wartości wytworzonej w rolnictwie generuje aż 1,08 euro strat społecznych.
- **Dominacja korporacji i marginalizacja rolników.** Współczesne rolnictwo stało się ogromnym biznesem kontrolowanym przez wielkie firmy, a nie producentów rolnych. **Rynek handlu zbożem w 90% zdominowany jest przez cztery korporacje (tzw. ABCD)**, a rynek środków agrochemicznych w 70% przez zaledwie pięć firm. Rolnicy są najślabszym ogniwem – ich udział w wartości dodanej z każdego dolara wydanego na żywność spadł z ponad 50% (sto lat temu) do zaledwie **14,9% obecnie**.
- **Zagrożenia związane z umową UE-Mercosur.** W ocenie Prof. Z. Karaczuna, traktat z krajami Mercosur – jak każda umowa handlowa – niesie za sobą dla Polski i UE zarówno korzyści jak i zagrożenia. Jednym z podstawowych ryzyk jest to, że może ona doprowadzić do obniżenia standardów jakościowych w Europie. W krajach Mercosur zużycie pestycydów jest wielokrotnie wyższe (np. w Brazylii 10-krotnie wyższe niż w Polsce), a wiele substancji tam stosowanych jest w UE zakazanych jako zbyt toksyczne. Umowa ta może **ograniczyć unijną „zasadę ostrożności”**, uniemożliwiając europejskim służbom kontrolę u tamtejszych producentów.
- **Sytuacja w Polsce – antybiotyki i chów przemysłowy.** Polska stała się „chlewem i kurnikiem Europy”, opierając rozwój na wielkich fermach i chowie nakładczym. Niepokojące są dane dotyczące zużycia antybiotyków: **Polska zużywa 196 mg antybiotyków na kilogram mięsa, podczas gdy średnia europejska wynosi zaledwie 73 mg**. W opinii referenta, bez zmiany modelu produkcji zwierzęcej i odejścia od chowu fermowego nie będzie możliwe zmniejszenie zużycia antybiotyków w rolnictwie polskim.
- **Konieczność transformacji i rolnictwo regeneratywne.** Opiekun merytoryczny panelu podkreśla, że utrzymanie obecnego modelu nie jest możliwe w dłuższej perspektywie, ze względu na ograniczoną przestrzeń naszej planety. Rozwiązaniem może być przejście na **rolnictwo regeneratywne**, które jest modelem pośrednim między przemysłowym a ekologicznym. W ramach prac nad Paktem Społecznym dla polskiego rolnictwa i produkcji żywności, z udziałem ponad 50 instytucji, wypracowano pierwszą w Europie ponadsektorową definicję takiego rolnictwa. Jej głównym założeniem jest to, że rolnictwo regeneratywne nie polega na wdrożeniu jednej praktyki. Jest całościowym podejściem do produkcji żywności, budową harmonii pomiędzy działaniami rolnika a potrzebami środowiska przyrodniczego.

Prof. Karaczun zakończył swoje wystąpienie stwierdzeniem, że transformacja sektora rolno - spożywczego musi odbywać się przy aktywnym udziale rolników, których należy przestać traktować jedynie jako klientów korporacji czy władzy. Choć ład międzynarodowy się kruszy (wojna na Ukrainie, polityka USA), a świadomość klimatyczna w 2024 roku uległa osłabieniu, to pozostaje nam „nadzieja radykalna” – przekonanie o konieczności działania i zachowania godności nawet w sytuacjach, które wydają się beznadziejne. Bez postawienia na jakość, ochronę klimatu i środowiska oraz poszanowania godności rolników, polskie rolnictwo nie będzie w stanie konkurować z wielkimi graczami jak np. Ukraina, czy kraje Mercosuru.

Transformacja musi odbywać się przy aktywnym udziale rolników, których należy przestać traktować jedynie jako klientów korporacji czy władzy. Choć ład międzynarodowy się kruszy (wojna na Ukrainie, polityka USA), a świadomość klimatyczna w 2024 roku uległa osłabieniu, prelegent odwołuje się do idei „nadziei radykalnej” – konieczności działania i zachowania godności nawet w sytuacjach, które wydają się beznadziejne. Bez postawienia na jakość, polskie rolnictwo nie będzie w stanie konkurować z takimi graczami jak np. Ukraina.

PODSUMOWANIE DEBATY MIĘDZY UCZESTNIKAMI PANELU III:

Dyskusja panelowa zgromadziła ekspertki i ekspertów reprezentujących perspektywę naukową, zdrowotną, strategiczną, biznesową oraz medialną. W centrum rozmowy znalazło się pytanie o trwałość obecnego systemu żywnościowego oraz o to, czy sposób produkcji i konsumpcji żywności realnie służy zdrowiu ludzi i planety.

Prof. A. Winiarska zwróciła uwagę na istotne różnice między żywnością pochodzącą z systemów intensywnych a tą produkowaną w sposób bardziej zrównoważony. Ekspertka podkreśliła, że intensywna produkcja, nastawiona na maksymalizację plonów i przyrostów w krótkim czasie, prowadzi do obniżenia wartości funkcjonalnej żywności – zarówno pod względem profilu składników bioaktywnych, jak i mikroelementów. Wskazała również na zwiększone ryzyka mikrobiologiczne, chemiczne i jakościowe wynikające z nadmiernego stosowania środków ochrony roślin oraz presji produkcyjnej na zwierzęta. Alternatywą mogą być odmiany pierwotne i bardziej odporne wśród roślin, które – mimo niższych plonów – oferują wyższą wartość odżywczą i większe bezpieczeństwo żywieniowe. Kluczowym elementem zmian pozostaje **podnoszenie świadomości na wszystkich poziomach edukacji i życia społecznego.**

Dr K. Wolnicka podkreśliła, że intensywne systemy produkcji żywności generują nie tylko koszty środowiskowe, lecz przede wszystkim **ukryte koszty zdrowotne, które w długiej perspektywie obciążają system ochrony zdrowia i gospodarkę.** Wskazała na alarmujące dane dotyczące nadwagi, otyłości i chorób dietozależnych w Polsce oraz na prognozowane konsekwencje ekonomiczne tych trendów. Jako realną odpowiedź na te wyzwania zaprezentowała **dietę planetarną jako elastyczny model żywienia, sprzyjający zarówno zdrowiu ludzi, jak i ochronie środowiska.** Zmiana wzorców żywieniowych – nawet podjęta w późniejszym wieku – może istotnie wydłużyć życie w zdrowiu i ograniczyć przedwczesną umieralność. Istotną rolę w tej transformacji odgrywają edukacja konsumencka, zrozumiałe komunikaty, emocjonalne zaangażowanie odbiorców oraz systemowe rozwiązania, takie jak nowelizacja przepisów dotyczących żywienia dzieci i młodzieży.

Z kolei, dr P. Sobiesiak-Penszko zwróciła uwagę na konieczność **zmiany paradygmatu myślenia o żywności – z towaru rynkowego na dobro publiczne, prawo i usługę społeczną**. Jej zdaniem obecny system wsparcia rolnictwa powinien zostać przededefiniowany tak, aby premiować rolników za dostarczanie dóbr publicznych, takich jak ochrona bioróżnorodności, retencja wody czy wysoka jakość żywności. **Podkreśliła potrzebę włączenia małych i średnich gospodarstw w proces transformacji, rozwoju lokalnych rynków zbytu oraz skracania łańcuchów dostaw**. W kontekście przyszłości polskiego rolnictwa do 2035 roku wskazała, że presja klimatyczna, geopolityczna i ekonomiczna będzie wymuszać zmiany w kierunku większej odporności, lokalności i jakości – choć proces ten będzie przebiegał w warunkach narastających kryzysów.

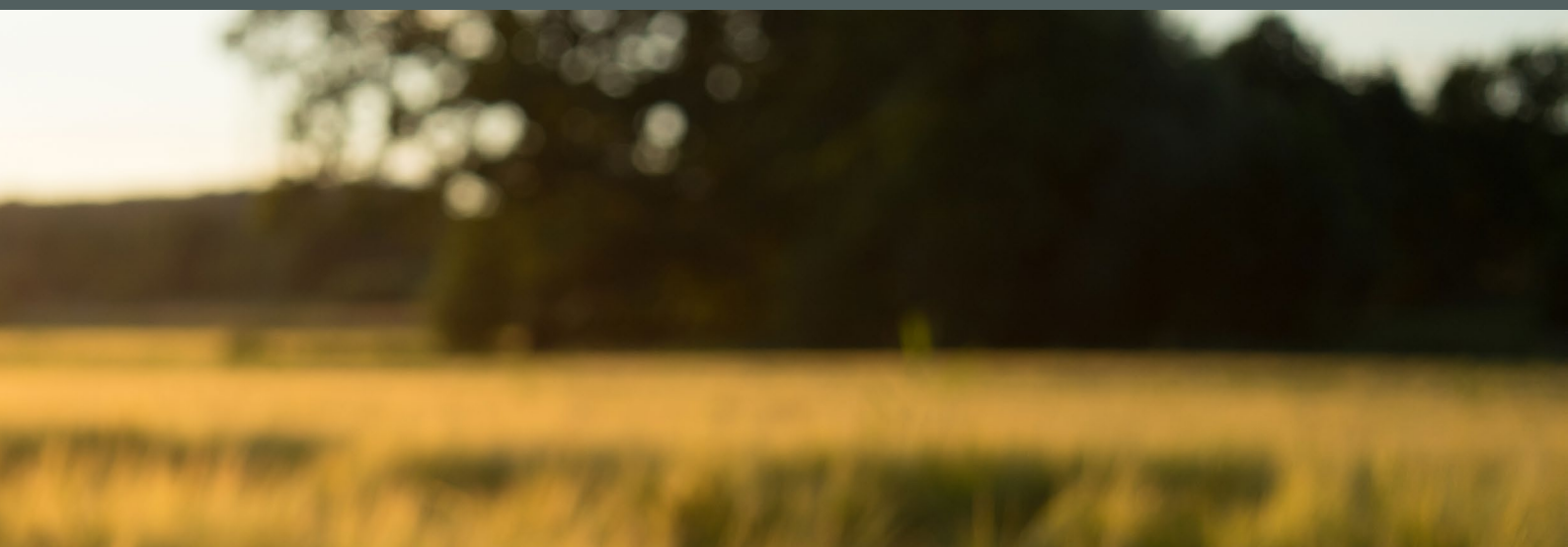
P. Kaczmarek zaprezentowała **perspektywę dużych firm spożywczych, podkreślając, że ich działania są silnie osadzone w ramach regulacyjnych i ekonomicznych**. Na przykładzie Danone wskazała możliwości realnego wpływu biznesu na transformację systemu żywnościowego poprzez wspieranie rolnictwa regeneratywnego, redukcję emisji gazów cieplarnianych, dekarbonizację produkcji, ograniczanie chemizacji i cukrów w produktach spożywczych oraz kształtowanie wzorców konsumpcji poprzez rozwój sektora produkcji alternatyw roślinnych.

Z perspektywy medialnej podkreślono, że **tematy związane z klimatem, żywnością i ekologią wymagają rzetelnych danych naukowych oraz ścisłej współpracy z ekspertami**. Kluczowym **wyzwaniem pozostaje dezinformacja**, która często osiąga większe zasięgi niż przekazy oparte na faktach. Skuteczna komunikacja powinna być jasna, dostosowana do odbiorcy i pozbawiona pola do nadinterpretacji, przy jednoczesnym zachowaniu wiarygodności i precyzji – jak wskazywał Patryk Motyka.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Wśród uczestników II edycji Ogólnopolskiej Debaty „Nasza planeta, nasza wspólna przyszłość” znaleźli się przedstawiciele sektora administracji publicznej, liczni przedstawiciele krajowych ośrodków akademickich, dziennikarze i popularyzatorzy nauki, a także rolnicy i reprezentanci organizacji pozarządowych. Udział zróżnicowanych środowisk pozwolił wysnuć wnioski spośród których kluczowym jest, że **transformacja systemu żywnościowego nie jest zadaniem tylko jednej branży, lecz stanowi wspólną odpowiedzialność nauki, polityki, biznesu, mediów oraz konsumentów**. Zmiany w rolnictwie muszą wykraczać poza aspekty techniczne i ekonomiczne, kluczowe jest włączenie w ten proces zmian społecznych i edukacyjnych, które realnie wpłyną na świadomość producentów oraz konsumentów. Ponadto, z uwagi na to, że budowanie nawyków to proces długofalowy pilne jest uruchomienie systemowych rozwiązań, które zapewnią dobrej jakości żywność dla przedszkoli i szkół, i docelowo przyczynią się do poprawy stanu zdrowia najmłodszych pokoleń.

Głównym wyzwaniem jest przebudowa wsi i rolnictwa w sposób, który zagwarantuje ich większą efektywność przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Realizacja tych celów wymaga spójnych działań w wielu obszarach jednocześnie. Jako istotne narzędzie wskazano program przebudowy wsi i rolnictwa, który zakłada równoległe i skoordynowane działania w obu tych obszarach. Ważnym akcentem debaty były także media, bo to za ich sprawą jesteśmy w stanie edukować społeczeństwo. Największy problem, jeśli chodzi o ekologiczne tematy, to walka z dezinformacją i stosowanym językiem przekazu (koszty vs. korzyści). Podsumowując, debata uwypukliła, że każdy wybór konsumencki ma znaczenie, a przyszłość systemu żywnościowego zależy od integracji działań wielu środowisk i sektorów gospodarki, gdzie w centrum podejmowanych działań znajdują się obszary wiejskie.

MEDIA O DEBACIE

Radio Via [„Nasza planeta – nasza wspólna przyszłość”](#)

TVP 3 Rzeszów [Aktualności 12.12.2025, 18:30](#)

Kurier Rzeszowski [Przyszłość planety i rolnictwa tematem debaty w Kielnarowej, w Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania](#)

Food Industry Support [Przyszłość planety – wspólna odpowiedzialność](#)

Bezpieczna Żywność [Agroekologia i zrównoważony rozwój w centrum debaty WSliZ](#)

WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA Z SIEDZIBĄ W RZESZOWIE

ul. mjr. Henryka Sucharskiego 2
35-225 Rzeszów
Telefon: 17 866 11 11
E-mail: wsiz@wsiz.edu.pl

**WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA**
z siedzibą w Rzeszowie

**ZIELONY
WSliZ**